

МОБІЛЬНІ ГРОШІ – ІННОВАЦІЙНА ПОСЛУГА ОПЕРАТОРІВ МОБІЛЬНОГО ЗВ'ЯЗКУ

МОБИЛЬНЫЕ ДЕНЬГИ – ИННОВАЦИОННАЯ УСЛУГА
ОПЕРАТОРОВ МОБИЛЬНОЙ СВЯЗИ

MOBILE MONEY IS AN INNOVATIVE SERVICE FOR MOBILE OPERATORS

Анотація. Розглянуто зміст, стан і перспективи розвитку на телекомунікаційному ринку України інноваційної послуги – мобільні гроші. Наведено досвід компанії «Київстар» щодо впровадження цієї послуги. Визначено низку факторів, які стримують її подальший розвиток. Показано, що їх усунення дозволить державі та кожному споживачу отримати вигоди, які забезпечує її використання.

Аннотация. Рассмотрены содержание, состояние и перспективы развития на телекоммуникационном рынке Украины инновационной услуги – мобильные деньги. Приведен опыт компании «Київстар» по внедрению этой услуги. Определено ряд факторов, которые сдерживают ее дальнейшее развитие. Показано, что их устранение позволит государству и каждому потребителю получить выгоды, которые обеспечивает ее использование.

Summary. Considered content, status and development prospects of the Ukrainian telecommunications market innovative services-mobile money. An experience of Kyivstar Company to introduce this service. Identified a number of factors, which hinder its further development. Shows that their removal would enable the State and each consumer benefit that ensures its use.

Трансформації, які відбуваються у телекомунікаційній сфері під впливом стрімкого розвитку техніки та технологій, принципів побудови телекомунікаційних мереж призводять до постійних змін на телекомунікаційному ринку. Одночасно, з насиченням ринку традиційних послуг та зменшенням доходів, які припадають на одного абонента (ARPU), відбувається зміщення пріоритетів у конкурентній боротьбі – поряд із покращенням якості обслуговування, все більше уваги приділяється наданню нових послуг, привабливих для різних категорій абонентів. Характерною особливістю сучасного стану є те, що сьогодні не стільки попит породжує пропозицію, скільки пропозиція – попит. Розвиток сервісів йде слідом за еволюцією мобільних пристроїв – як тільки гаджет отримує новий функціонал, оператори починають здійснювати заходи щодо застосування на практиці цих нових можливостей. У більшості випадків зміна номенклатури послуг, що пропонуються учасникам ринку, породжує нові бізнес-процеси, наслідком яких стає необхідність зміни бізнес-моделей телекомунікаційних компаній. При цьому, сьогодні ключовою передумовою поліпшення конкурентоспроможності продукції й послуг, взагалі, та телекомунікаційних послуг, зокрема, є організація інноваційної діяльності, спрямованої на перетворення винаходів і технологічних відкриттів у комерціалізований продукт, безперервне удосконалення створених технологій на їх шляху до ринку. Цей процес характеризується постійним зменшенням часу між винаходом/інновацією та її появою на ринку. В цих умовах зростає необхідність та важливість постійного моніторингу й аналізу ринку, що необхідно для оцінки реального стану справ на ньому та перспектив його розвитку, та є умовою прийняття ефективних управлінських рішень, адекватних змінам, що відбуваються на ринку.

Це визначає актуальність статті, *метою якої є* визначення змісту, стану та перспектив розвитку на телекомунікаційному ринку України інноваційної послуги – мобільні гроші. Ще *однією метою цієї статті* є бажання передати досвід компанії «Київстар» щодо впровадження цієї послуги, розповсюдження якого дозволить залучити до цього процесу все більшу кількість операторів, тому що, наслідок, підвищить попит на нього. Це, у свою чергу, надасть новий імпульс операторам розвивати цю послугу, роблячи її ще більш функціональною та зручною, а законодавцям – створювати для цього необхідну нормативну базу.

Вже давно мобільний телефон, який на першому етапі його появи розглядався як більш зручний варіант традиційної «трубки», вийшов за межі свого початкового призначення. Сьогодні мобільний телефон це і комп'ютер зі всіма звичними функціями та можливостями, і музичний центр, і гральний пристрій, і GPS - навігатор та багато чого іншого. Відбувається явище, коли один пристрій замінює собою множину інших. Висловлюється думка про те, що у перспективі мобільний телефон замінить собою паспорт та готівкові гроші. При цьому, якщо перетворення телефону в посвідчення

особи знаходиться тільки в експериментальній фазі, то змінити готівку (зробити готівкові платежі мобільними) телефон вже готовий.

Тут, на нашу думку, доречно навести результати дослідження поведінки споживачів, виконаного у 2013 році Федеральною резервною системою США (ФРС), в якому вивчається вплив розвитку мобільних пристроїв на зміну звичок і поведінки людей у сфері купівлі та управління своїми фінансами. Як відзначають автори дослідження, окрім мобільного банкінгу, коли телефон використовується виключно для контролю за своїми коштами на банківській картці, в останній час з'явилася принципово нова роль мобільного пристрою – безпосередньо платіжна. Так, тільки за період з березня 2012 року по березень 2013 року 15 % власників мобільних телефонів здійснювали мобільний платіж. Найбільш часто вони сплачували рахунки он-лайн (42 %), 6 % розраховувалися за допомогою телефону у точці продажу. Автори відзначають також, що поки незначна кількість розрахунків за допомогою мобільного телефону у точках продажу компенсується стрімким зростанням зацікавленості споживачів у цьому інструменті, що дозволяє зробити припущення про його подальше стрімке розповсюдження [1]. За даними платіжної системи Visa, в Україні співвідношення кеш-ауту до безготівкових платежів складає приблизно 85 до 15, і відсоток безготівкових платежів постійно зростає.

Оскільки «Київстар» завжди прагнув бути інноватором, то компанія першою серед мобільних операторів України запровадила можливість використання грошей з мобільного телефону для розрахунків у роздроби та мережі Інтернет. У червні 2013 році був впроваджений сервіс, який надавав можливість розраховуватися за комунальні послуги, купувати квитки на різні заходи, купувати ігри, здійснювати покупки, використовуючи телефон і мобільний рахунок у якості гаманця/мобільного розрахункового інструменту, гроші з якого можна використовувати не тільки на мобільний зв'язок, але й на сплату будь-яких товарів як в мережі Інтернет, так і в роздроби [2]. Тобто, був створений повноцінний фінансовий інструмент, який потребує мінімуму зусиль та технічних засобів для свого використання. Сьогодні перелік послуг, які пропонуються, постійно розширюється. За своєю суттю впровадження цієї послуги поєднує фінансовий та телекомунікаційний ринок і створює новий феномен, коли мобільний телефон перетворюється у повноцінний платіжний інструмент, який доповнює, а інколи замінює собою як банкноти, так і платіжні картки.

У додаток до платежів послуга «мобільні гроші» передбачає також переведення грошей з рахунку мобільного телефону на рахунок, на банківську картку або у відділення банку. Вона затребувана батьками похилого віку, яким допомагають діти; фрилансерами з різних сфер, яким не треба приходити в офіс, навіть за заробітною платою; в інших випадках, коли треба передати гроші іншим особам. Ця функція стає можливою за допомогою мобільного телефону та тандему телекомунікаційний оператор – фінансова установа. Сьогодні, поки що ці платежі відносно невеликі, проте їх достатньо для «комфортизації» повсякденних справ.

Слід відзначити, що тільки за перші шість місяців після впровадження послуги «мобільні гроші» сайт відвідали 700 тисяч унікальних споживачів, абонентами «Київстар» було здійснено понад 300 тисяч транзакцій. При цьому 11 % сплат було здійснено за допомогою мобільного телефону, 4,5 % – планшета, 84,5 % – з використанням комп'ютера.

Певна річ, ці показники поки ще дуже скромні. Проте в Україні є великий потенціал для застосування мобільних грошей, який поки що стримується традиційною відсутністю симпатій населення до безготівкових грошей. З появою та розповсюдженням ноутбуків, смартфонів та планшетів відношення суспільства до віртуальних платежів суттєво змінюється – вони все більше проникають у життя людей, роблячи його більш комфортним, забезпечуючи економію сил і часу.

Як відзначалося нами раніше, розвиток сервісів у сфері мобільного зв'язку йде слідом за досягненнями технічного прогресу в цієї сфері. Подальший розвиток послуги «безготівкові гроші», пов'язаний з появою та розповсюдженням технології Near Field Communication (NFC) [3]. На основі застосування цієї технології з'явився новий тип банківських карток, у яких замість (або поряд з) магнітної смуги використовується вбудований чип. Для розрахунків з використанням таких чипів немає необхідності проводити банківську карту по слоту терміналу, достатньо лише піднести картку до ридера на відстані декількох сантиметрів. Тобто, використання такого чипа дозволяє зчитувати інформацію безконтактно.

Оскільки SIM-картка мобільного телефону є «універсальним чипом», на який можна занести будь-яку інформацію, у тому числі дані банківського рахунку, безконтактність операції дозволила інтегрувати банківську картку з мобільним телефоном. Як тільки технології надали можливість обійти об'єктивні фізичні обмеження, виробники гаджетів, оператори та фінансові заклади зробили наступний урок, поєднуючи мобільний телефон із банківською картою. Перший тестовий платіж за допомогою мобільного телефону, який підтримував технологію NFC, компанія «Київстар» здійснила літом 2013 року, а з січня 2014 року запустили послугу в комерційну експлуатацію.

Якщо мобільний оператор, який не є фінансовим закладом, не може самостійно надавати таку послугу, то вона повинна здійснюватися у співпраці оператора із банками та міжнародними платіжними системами. Проект поки що пілотний та здійснюється у співпраці компанії «Київстар» з Альфа-Банком та міжнародною платіжною системою MasterCard. Проте, судячи з інтересу, який виявляють інші банки, які бачать величезну перспективу даної технології, слід очікувати значного зростання масштабів запровадження цієї послуги.

Цьому сприятиме швидке оновлення «парку смартфонів». На даний час у мережі «Київстар» зареєстровано порядку 350 тисяч смартфонів, які підтримують технологію NFC. Враховуючи загальну кількість абонентів «Київстар» це не так багато. Проте, усі нові смартфони, які випускають Samsung, HTC, Huawei, Sony та іншими компаніями, а також усі, які працюють на базі операційної системи Windows Phone 8, підтримують дану технологію. Враховуючи, що середній «термін життя» смартфонів складає приблизно 2 роки (потім він застаріває), можна спрогнозувати, що у 2015 році мільйони абонентів будуть мати необхідні моделі, та більша їх частина інтегрує свої банківські картки із SIM-карткою мобільного телефону. Цьому буде сприяти також безпечність таких платежів, оскільки SIM-картка, також як і банківська, захищена PIN-кодом, який, до того ж, можна вибрати самостійно, а також змінювати при бажанні.

Наступним розширенням функції «мобільні гроші», яку в перспективі може отримати абонент, який об'єднав свою банківську картку із мобільним телефоном, є мікrokредитування. Вже кілька років «Київстар» пропонує своїм абонентам кредитування на послугу зв'язку, у разі коли рахунок його мобільного телефону пустий. Проте, оскільки «Київстар» не фінансова установа, сьогодні цей кредит отримати грошима не можна. Його можна використовувати тільки для сплати телеком-послуг (тобто, позичаються не гроші, а «хвилини»). Саме взаємодія із банками надасть можливість абоненту, у разі необхідності, за допомогою sms отримати в борг певну суму дійсних безготівкових «мобільних грошей». На даний час відпрацьовується механізм взаємодії оператора із банком, який повинен встановити порядок такої взаємодії, термін вирішення проблеми, максимальний розмір кредиту тощо.

Безумовно, з подальшою еволюцією та удосконаленням технічних засобів мобільного зв'язку, перелік опцій, які будуть пропонуватися абонентам у межах послуги «Мобільні гроші», буде постійно розширюватися. Буде також значно спрощуватися використання цієї послуги.

Роблячи підсумок, слід відзначити наступне. Наведені вище результати дослідження ФРС, а також виконані нами дослідження показують, що послуга «Мобільні гроші» буде ставати все більш затребуваною. Проте на її широке розповсюдження впливає низка факторів.

Перший – поки що недостатня поінформованість споживачів щодо існування такого інструменту. Усунення впливу цього фактору потребує певного часу та лежить на шляху кваліфікованої роз'яснювальної діяльності з боку операторів та банківського сектору. До речі, ця стаття є також одним із кроків на шляху ознайомлення потенційних споживачів щодо змісту цієї послуги.

Другий фактор – певний консерватизм та недовіра населення до безготівкових грошей. Ми впевнені, що він буде відступати перед вигодами (зручність, швидкість, економія часу тощо), які забезпечує цей інструмент.

На нашу думку, найбільш впливовим стримуючим фактором є третій – невідповідність законодавства України викликам науково-технічного прогресу у телекомунікаційній сфері й умов у ній, що постійно змінюються. Прогрес галузі, на жаль, найбільшою мірою гальмує держава. Застарілі закони, та – що ще сумніше, застарілі погляди чиновників стримують розвиток інновацій. В першу чергу мова повинна йти про нагальну необхідність законодавчого запровадження в Україні принципу «технологічної нейтральності», а також пом'якшення регулювання телекомунікаційного ринку з боку держави. По-друге, слід кардинально оновити застарілу (ще радянських часів) нормативну базу, на яку спирається фінансовий ринок. Чим скоріше будуть усунуті ці стримуючі фактори, тим скоріше держава та кожен споживач отримують ті вигоди, які забезпечує поєднання телекомунікаційного та фінансового ринку, шляхом широкого впровадження послуги «Мобільні гроші».

Література

1. Consumers and Mobile Financial Services 2013. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.federalreserve.gov/econresdata/consumers-and-mobile-financial-services-report-201303.pdf>.
2. Мобільні гроші. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://money.kyivstar.ua/>.
3. Near Field Communication или что такое NFC? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nfc-services.ru/about_nfc/.